

CANIGÒ

Berlin
ha
caigut
Franco
ni ha
respirat

Bulletin d'Information de la "Société Française des Amis de la Catalogne"
25, rue Roquelaine - Tél. 229.83
TOULOSA DE LANGUEDOC

EDITORIAL

L'heure de la justice

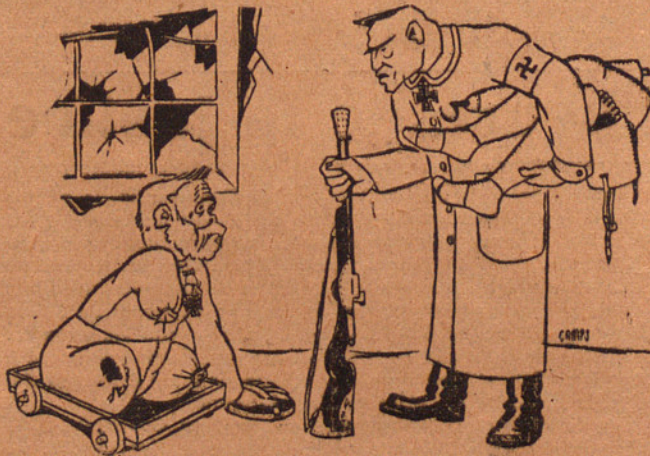
LA guerre touche à sa fin. L'offensive des Russes à l'Est, synchronisée avec le formidable effort bellique des Alliés à l'Ouest, a pulvérisé la résistance allemande et déchainé une débandade nazi qui prend toutes les proportions d'une formidable catastrophe. Nous avons l'impression que la victoire n'est plus une question de jours, mais qu'elle est déjà une simple question d'heures.

Cependant, hier encore, la presse espagnole de Franco soutenait cyniquement que l'Allemagne ne serait jamais « militairement battue » et que les Alliés, gens sans scrupules, étaient obligés de recourir à la guerre des nerfs et aux raids de terreur pour pouvoir venir à bout d'une Allemagne vaillante et imbattable. (« Vanguardia », 21 mars 1945.)

Même maintenant, donc, même aujourd'hui encore (vous n'avez qu'à écouter les émissions espagnoles de radio), la presse de Franco soutient le nazisme et essaye de présenter les succès militaires des puissances démocratiques comme le résultat d'une lutte inégale, où l'Allemagne représente la bonne foi, la noblesse et la justice (1), et les Alliés la ruse, l'abus, la méchanceté et le mensonge.

Heureusement, l'affaire est déjà jugée et le monde entier sait bien à quoi s'en tenir. Demain, lorsque les cloches de la victoire voltigeront pour annoncer au monde le triomphe de la démocratie et l'écrasement définitif du fascisme, l'opinion universelle exigera qu'on juge Franco comme complice du nazisme, comme allié des grands responsables de la guerre, comme représentant légitime de Hitler et Mussolini dans une Europe libérée. Et le peuple espagnol, tout seul, se chargera de demander à son bourreau des comptes étroits de sa trahison, de sa perversité et de ses crimes.

(Lire la suite en page 2.)

Et maintenant, on va se camoufler tous en « cul-de-jatte ». On aura pitié de nous, et dans vingt ans...

Entreviu de « Canigò »

Eduard RAGASOL ens diu...

Tothom coneix el jove diputat a Corts d'A. C. R. i les seves activitats a l'exili. Eduard Ragasol és dels que ha passat un calvari més dur i més amarg i dels que ha deixat, en aquesta passió anglosaxona, cossos de la seva salut. Presó, camp de càstig, demanda d'extradició, treball a un hospita, en qualitat de pres i sotmés a una operació gravíssima... Afortunadament la joventut i l'entusiasme del nostre amic han superat les terribles proves a què ha estat sotmés i En Ragasol torna a ésser l'home actiu i dinàmic dels seus millors temps.

Li hem parlat de diversos assumptes plens d'interès per als nostres lectors, però insistim en un aspecte que sabem interessa especialment els nostres compatriotes refugiats :

— No heu intervingut activament de la meua part del Govern per a obtenir la dissolució dels grups de Treballadors Estrangers a França ?

— No té gaire mèrit, sobretot perquè vaig trobar totseguit en M. Alexandre Parodi, ministre del Treball del Govern del General de Gaulle i que ja en 1939 s'havia ocupat com a director del Treball i de la mà d'obra, de l'incorporació dels refugiats espanyols a l'economia francesa, tota mena de facilitats. La seva amistat personal i la seva voluntat

Eduard RAGASOL, ens diu...

disposició envers els nostres compatriotes, junt amb la política generosa i intel·ligent de M. Adrien Tixier, ministre de l'Interior, qu'ha resolt amb una gran amplitud de criteri els problemes de caràcter policíac, han permès de donar una sortida legal a la situació de tant milers d'homes que estaven enquadrats en els grups de Treballadors Estrangers. D'ara endavant, tohom podrà treballar lliurement, i a les prefectures preparen els dossiers d'alliberació que permetran que la gent pugui gaudir les mateixes condicions que els francesos i estar documentats. Puc anunciar-vos encara que dintre de pocs dies una nova circular, complement de la del 16 de desembre, serà repartida entre les autoritats competents, per tal d'establir un règim de major liberalitat encara per facilitar la sortida de la C. T. E. i estendre el doble benefici de treball i documentació a la gran massa d'estrangers que es troben a França i que no figuren sota el control dels grups. De fet, el treball serà lliure per tots els estrangers residents a França, exceptuant els autènticament indesitjables.

— I en quant al problema de la gent que no pot treballar per incapacitat física, com vells, dones i criatures, hi ha quelcom previst ?

— De moment segueixen en els « centres d'èbergement » que depenen del ministeri del treball, atesos per uns crèdits del propi ministeri que són mantinguts amb independència de la supressió dels grups de treballadors. Però avui hom cerca ja la manera que totes aquestes persones puguin viure en llibertat i al costat de llurs familiars. Crec que cal que tots els nostres compatriotes s'apropien que aquestes solucions tan generoses es deuen a l'ample esperit de comprensió dels ministres M. Parodi i M. Tixier i a les excel·lents disposicions del govern que presideix el General de Gaulle.

— S'ha fet alguna cosa a favor dels espanyols deportats des de França a Alemanya ?

— M'he interessat com és natural per aquest problema tan dolorós. He rebut molts oferiments de part dels ministres competents i una prova més de la bona disposició del Govern francès és que en el moment del repatriament dels presoners i deportats francesos no s'oblidarà tampoc els espanyols. Recordeu, en canvi, que sota l'ocupació alemanya el govern de Franco i els seus representants a França van tolerar sense protesta que els nostres germans fossin duts com un ramat d'esclaus a treballar per a l'Alemanya d'Hitler.

— Tot això és molt interessant, perquè molts dels nostres compatriotes ignoren aquestes solucions que el Govern francès dona als nostres problemes més urgents, no us sembla ?

— I tant ! Jo crec que precisament cal explicar a tota la nostra gent que si hem sofert mal tractes i hem estat privats de llibertat no hem d'atribuir-ho a la nació francesa, sempre generosa, i a la seva autèntica política exterior. El nostre Govern sortirà de la República de França democràtica com a vencedor. En totes les ocasions ha estat possible de trobar una mà amiga que ens ha ajudat particularment, i això tot ho sabem per experiència. Ara aquestes disposicions generoses

del poble francès es tradueix en realitats oficials, i ens cal agrair a tots els bons amics que tenim al Govern Provisional de la República Francesa — de fet tots els ministres — i particularment als senyors Parodi i Tixier, que ara se'ns reconegui públicament la condició d'homes lliures, iguals en drets als altres homes, com hem estat iguals als francesos en sofrir les persecucions i oposar-nos als invasors.

— Quines creieu que son les perspectives de les relacions franco-espanyoles ?

— Es evident que França i Espanya, per raons geogràfiques i econòmiques, mantindran sempre una estreta relació de bon veïnatge i cordialitat. Allò que cal és no crear dificultats ni fer-se massa il·lusions. I sobretot no creure que amb impaciències ni amb actituds teatrals de caràcter pseudo-militar es pugui resoldre el nostre problema polític ni guanyar-nos les simpaties actives dels homes responsables de França. Tenim ja sort que tant el General de Gaulle, com el seu ministre d'Affers Exteriors, coneixen perfectament el nostre problema; per això, malgrat tractats comercials i altres mesures dictades per les necessitats de la guerra, les relacions de la França alliberada i l'Espanya de Franco seguiran pràcticament interrompudes. Ni el representant de de Gaulle a Madrid, M. Truelle, actua en funcions d'ambaixador, ni el Sr. Mateu, l'ex-alcaldre franquista de Barcelona, ha obtingut categoria diplomàtica ni altra consideració que la de simple representant de Franco. A París, a l'avinguda George-V, no hi haurà ambaixador d'Espanya mentre Franco estigui al poder. I puc afirmar-vos que el desig de tots els nostres amics que avui dirigeixen la política francesa és el de poder restablir ben aviat un règim normal de representació amb la República espanyola.

— Com a membre del Consell Directiu de la Solidaritat Catalana, no ens podrieu dir quina creieu que ha d'ésser l'activitat dels catalans en aquest moment ?

— Enfortir Solidaritat Catalana amb una acció efectiva a dintre i a fora de Catalunya i assolir l'ideal que el nostre moviment englobi realment a tots els catalans que volen per damunt de tot la llibertat i la grandesa de la Pàtria. Jo desitjo que la Solidaritat Catalana sigui l'expressió autèntica de tot el moviment polític català, a Catalu-

nya, a França, a Londres, a Amèrica. I veuria amb simpatia que els comunistes catalans comprenguessin com nosaltres mateixos l'imperiosa necessitat d'una entesa franca i lleial de tots els catalans contra l'enemic comú. L'èxit dels nostres ideals depèn de dues condicions: unitat d'acció i de pensament, primer, no soia entre els catalans, sinó també entre els catalans i els bascos, d'una part, i els partits i sindicals de disciplina espanyola per l'altra. I saber també plantejar a les potències aliades vencedores de l'Alemanya el problema del retorn a la legalitat republicana, de manera que oferim garanties de responsabilitat i de força política per al manteniment de l'ordre a Espanya. És trist de constatar que Espanya no està representada a la conferència de San Francisco ni per Franco ni pels delegats de la República; Franco no hi ha estat admès, perquè ningú no oblidà el seu passat de « no-belligerant ». I la República tampoc, malgrat que ha estat la primera víctima de l'agressió totalitària. Jo confio, però, que la nostra República encara serà a temps d'ésser representada a la Conferència de la Pau i de prendre part activa a la nova organització del sistema col·lectiu que haurà de fer impossible la repetició d'una nova guerra mundial i també de guerres com la que començà amb la sublevació del general Franco. Tot el problema per al futur de la República és de guanyar autoritat i prestigi per tal que la Carta de l'Atlàntic no sigui lletra morta per a ella el dia de demà. I si la República fou vençuda per un acte de força, cal que la legalitat republicana sigui restablerta a casa nostra. Unicament amb el restabliment d'aquesta legalitat Catalunya trobarà de nou el camí de la seva llibertat.

Pere BERNAT.

Le Bulletin d'Information de Solidarité Catalane

A Paris vient de paraître, rédigé en français, un Bulletin d'Information du Mouvement « Solidarité Catalane », résumé magnifique des activités politiques des Catalans, ainsi que des questions espagnoles ou mondiales intéressant le problème catalan.

Le Bulletin, destiné aux Français, est gratuit et il doit être demandé à la rédaction, 11, avenue Marceau, Paris.

L'heure de la justice

(Suite de la première page.)

Après vingt-trois ans de tyrannie et d'oppression, le peuple italien a jugé Mussolini. Le cadavre du dictateur fasciste a été exposé sur la place publique des grandes villes italiennes comme symbole, comme exemple, comme leçon. Que les traîtres au peuple apprennent, que les dictateurs sans scrupules méditent et qu'ils préparent leur examen de conscience avant de suivre le cadavre italien dans la nuit des Geneve qui les attend.

L'heure de la justice arrive et aucun criminel n'échappera à l'expiation. Matteotti est vengé. Les Espagnols ont à venger Zugazagoitia, Grau Solís et un million de morts.

Les Catalans, eux, vengeront le président Companys livré par la Gestapo aux phalangistes de Franco et les milliers de victimes tombées pour la Patrie, pour la Justice et pour la Liberté.

Declaració de l'«Associació Espanyola pro S. D. N.» i de la «Unió Catalana pro S. D. N.» davant la conferència de San Francisco

El 25 d'abril s'ha obert a San Francisco una conferència de les Nacions Unides, amb l'objecte d'establir una organització general internacional per al manteniment de la pau i de la seguretat al món, d'acord amb el pla de Dumbarton Oaks.

Els Estats neutrals no hi han estat convidats, però tot Estat desitjós de la pau podrà demanar d'esdevenir membre de l'organització internacional, així que estigui constituïda.

L'Espanya de Franco constitueix un cas particular. El règim actual d'Espanya és el resultat d'una lluita armada empresa per una minoria del país contra la majoria del poble espanyol, i aquesta minoria aconseguí d'imposar-se gràcies a l'ajut efectiu, en homes i en material, que va rebre per part de l'Alemanya nazi i de la Itàlia feixista.

Avui aquest règim es proclama neutral, però els seus caps no han deixat mai d'insistir sobre llur « bel·ligerència moral » al costat de les potències de l'Eix, durant tot el temps que la victòria semblava que no podia escapar a aquestes darreres. Adhuc en molts casos han obrat com a veritables satèl·lits de l'Eix, lliurant-se a actes que ultrapassen de molt aquesta « bel·ligerència moral », en particular la tramesa contra una de les potències aliades, Rússia, d'un cos militar, la « Divisio Blava », el cap de la qual, el general Munoz Grande, figura en una de les llistes de criminals de guerra.

El deure dels homes lliures d'Espanya, en aquest moment que els interessos permanents del nostre país estan en joc, és de fer saber al món sencer que, enfront de la conducta i de l'actitud de l'Espanya franquista, existeixen una actitud i un pensament dels espanyols lliures que constitueixen la majoria del poble espanyol.

Hom cregut que aquest pensament tindria una major autoritat si era formulat per un organisme deslligat dels partidismes i que en el curs de la seva història ha demostrat prou els seus desigs de concòrdia i de pau, tant en el pla nacional com en l'internacional. Es per això que l'« Associació Espanyola pro S. D. N. » i la « Unió Catalana pro S. D. N. » s'han posat d'acord per a redactar la present declaració.

El poble espanyol, quan ha pogut pronunciar-se, ha demostrat estar d'acord fins a un punt mai igualat per cap altre poble, amb els principis de pau o d'entesa reconeixats per la S. D. N.

Ben al contrari, els actuals dirigents d'Espanya han jutjat que llur política era incompatible amb l'esperit de la S. D. N. i l'endemà mateix d'haver-se emparat del poder felen saber que Espanya es retirava oficialment de l'organisme de Ginebra. La « Unió Catalana pro S. D. N. » i l'« Associació Espanyola pro S. D. N. » han hagut

d'exiliar-se i, d'aleshores ençà, tota propaganda a favor de la Comunitat Internacional roman interdicta i és perseguida d'una manera feroç.

Com a resultat d'aquest canvi d'orientació, els dirigents de l'Espanya franquista no varen vacil·lar, l'endemà de l'entrada de les tropes alemanyes a París, en un moment que la victòria alemanya els semblava fora de tot dubte, en violar l'Estatut de Tanger ocupant militarment aquesta ciutat contra tot dret internacional.

Fins ara, que la victòria dels Aliats no ofereix cap dubte, el govern de Franco no ha canviat: ara fa esforços desesperats per a canviar la seva situació. En el pla internacional intenta disfressar la seva política en relació amb els Aliats, i en el pla nacional, transformar Espanya en una pretesa de-

mocràcia, sense cap garantia per als drets individuals, sense sufragi universal i sense govern responsable, batéjat tot plegat amb el nom de democràcia orgànica.

Una tal maniobra no pot pas reeixir. Perquè, tant en les relacions entre les nacions com en el govern d'un Estat, són necessàries garanties de bona fe i de moralitat internacional.

Subscriuim per complet les previsions que el govern francès pensa aportar al capítol III del pla de Dumbarton Oaks que tracta dels futurs membres de la nova organització internacional, en el sentit d'exigir d'un Estat que es digui pacífic que ho « provi mitjançant les seves institucions, el seu comportament internacional i les garanties efectives que doni », i estem segurs que l'esperit d'aquesta proposició serà admès i aprovat a la Conferència de San Francisco, perquè és just i respon a les directives que són norma de les nacions lliures.

Així doncs, si bé és just que els representants de les nacions lliures refusin de seure al costat dels representants del règim de Franco, seria injust impedir el poble espanyol durant molt de temps que prengués el lloc que li correspon entre els pobles lliures del món. Estem persuadits que les Nacions Unides li reservaran aquest lloc perquè l'Espanya que nosaltres representem mereix ésser tractada com una amiga segura i pàtria, els interessos de la qual han d'ésser salvaguardats per al dia que es pugui integrar al si de la Comunitat Internacional.

« L'Associació Espanyola pro S. D. N. » i la « Unió Catalana pro S. D. N. » i amb elles tots els homes lliures d'Espanya, republicans, socialistes, anarquistes, comunistes, sindicalistes, catòlics i no-creients, en una paraula, Espanya sencera, i amb ella els pobles autònoms de Catalunya i d'Euzkadi, que han estat colpits en allò que un poble té de més sagrat, llur idioma, llurs institucions i tradicions, prohibides i escarnides, es dirigeixen a les potències aliades, als governs de totes les nacions lliures, a la Conferència de San Francisco, a tots els mitjans d'Espanya, per dir-los que ha arribat l'hora de declarar-se incompatibles amb el règim de Franco. Que aquest règim, que no té parió en el curs de les pàgines més ombrivoles de la història, s'enfonsi com mig d'un complet aïllament moral, colpit justament per la reprobació universal.

L'Espanya democràtica renacent, lliure i pacifista, podrà així adherir-se sense tardar més a la futura Organització Internacional i col·laborar en el manteniment de la pau i de la seguretat en el món.

Associació Espanyola pro S. D. N.
El President : J. XIRAU.
Unió Catalana pro S. D. N. El President : Lluís NICOLAU D'OLIVER.

Paris, 7 d'abril 1945.

Edicions FOC NOU

El llibre « Jacint Verdàguer », que fou posat a la venda la diada de Sant Jordi, ha obtingut un èxit esclatant. Els nostres subscriptors el rebran immediatament i preguem a tots els nostres amics que en desitgin un o diversos exemplars, que ho demanin immediatament a « Foc Nou », 25, rue Roquelaine, Toulouse, perquè l'edició s'estia esgotant.

PUBLICACIONS DISPONIBLES

Llibre LLUIS COMPASSÓ, la seva vida, la seva obra, la seva memòria, per Domènec de Bellmunt, 80 frs.

La primera edició ha quedat exhaurida.

Llibre JACINT VERDAGUER, biografia i recull de les seves obres (prosa i vers), preu 20 frs.

ESTATUT DE CATALUNYA, llei votada per les Corts espanyoles, edició popular, preu 5 frs.

NADALENGA, lamina estilitzada il·lustrada per Angel Ferran, col·lorada a ma per l'autor, preu 45 frs.

Les demandes poden adreçar-se a FOC NOU, 25, rue Roquelaine, téléphone 229-83, compte de checs postals C. C. P. 377-32, Toulouse.

Festival basco-català

Es prepara la celebració d'un festival de fraternitat basco-catalana en el curs del qual es ballaran l'espata-dantza i la sardana. A l'aire lliure, sota la serenor del cel tolosà, s'agranaran els ritmes arcaics de les dances d'Euzkadi amb els d'un cerimonios galop de cortesia, i els homes dels dos països elevaran plegats els pensaments llurs, plens d'un delit de llibertat i de justícia social, d'acord amb les lleis milenàries d'ambdues pàtries esclavitzades.

Les joventuts catalanes parlen

per Josep TORRENTS

En el número últim de « Canigó » els nostres lectors hi hauran trobat el text d'una Carta de Barcelona, document inaugural d'una secció interessantíssima. La carta no tenia cap punt feble i era d'un interès màxim tot allò que s'hi deia. Un paràgraf però, reteniria doblement la nostra retina i la nostra atenció de lectors de diaris. Es aquell que diu :

« A Catalunya no hi ha joventut. Es morta. No hi ha ningú capaç de fer-la vibrar una mica. Saben de memòria el nom de tots els reis gods, però no saben un borrall d'història contemporània. Per ells la vida ha començat fa vuit anys ». I afegeix : « No trobariem cap jove de vint anys que sàpiga escriure la llengua vernacle ».

Heu llegit? A Catalunya no hi ha joventut! Les joventuts catalanes han estat educades seguint les normes que dicta i pontifica Falange. Les joventuts catalanes han estat treballades i intervingudes per tots els capastres del règim, comandats per l'home al qual cal anomenar tres vegades. En diverses ocasions hem estat invitats per les joventuts catalanes que viuen exiliades a França, i que escriuen sota la divisa « Les joventuts catalanes parlen... », a col·laborar amb ells, però tenim un cert escrúpol perquè la nostra edat és veritablement una edat que no serveix per a res. Un jove que no té experiència, i és massa vell per fer viure la flama d'una perenne joventut. Però, que voleu fer-hi?... Heu llegit? Bel·lida sosté a peu i a cavall que ell és el més jove de tots nosaltres, perquè com que això de joventut ve del cor, ell fa molts més anys que passa la seva per aquests mons de Déu. En té, per tant, molta més en quantitat i en qualitat; és una joventut més feta i més treballada que la nostra. Nosaltres ens agraïm de bon grat a aquesta teoria, amb la secreta esperança de que com més anirem més valdrem.

I avui ens hi acullim amb gran plaer, per a fer remarcar aquesta gràcia de l'exili, que és indubtablement la millor de totes elles; les joventuts catalanes que viuen a França, llegeixen i col·laboren a la pensament catalana, poden assistir a classes on s'hi ensenya el nostre idioma nacional, tenen conferències i cursos de divulgació de la nostra cultura, poden exhibir la nostra bandera i manifestar públicament el seu amor a Catalunya, cosa que no poden fer els seus semblants que viuen en el clos de la Pàtria.

« A Catalunya no hi ha joventut. Es morta ». I bé, les joventuts catalanes que viuen a França són vi-

vents i treballen per a la nostra segona Renaixença. Joves i noies de l'exili, que us aplegueu a Solidaritat Catalana; la vostra responsabilitat és immensa. Quan retornareu a Catalunya, haureu d'ésser, juntament amb els que han tingut la sort de tenir uns pares patriotes, els capdavanters de la Renaixença catalana.

No descuideu cap de les activitats que us són addients. Interveniu en tots els aspectes de la vida catalana a França. La vostra formació de catalans nacionals tindrà la doble valor d'ésser adquirida en el combat i malgrat la duresa de l'exili. Catalunya ho espera tot de vosaltres.

I sapigueu olegar, en el seu inici, tot intent de discòrdia entre catalans. Sou els més indicats per fer-ho perquè heu vingut a França amb el cor net i no esteu subjectes a cap actuació prebèrita. No heu deixat res darrera vostra i teniu al davant l'esdevenidor de Catalunya. I si l'exili us depara la gran sort — paradoxos de la vida — de poder tenir una formació de catalans nacionals, aprofiteu-la ara que n'és el moment. En un demà que tots voldríem immediat, en fareu oïra a la Pàtria i als vostres germans que hi han restat.

Les joventuts catalanes parlen... des de França, i en una magnífica Solidaritat Catalana.

El President Aguirre a Tolosa

Ens agraïm que la setmana propera, de retorn de Londres, el President d'Euzkadi, Honorable Sr. Aguirre rebrà la colònia basca i els dirigents de les organitzacions polítiques catalanes.

En nom de « Canigó » donem la benvinguda a Tolosa a l'Honorable President del poble basc.

Casal Català d'Angulema

Amb motiu de la commemoració del 14 d'abril, els catalans residents a Angulema capital del departament de la Charente, es van reunir al « Café de la Paix », enfront de l'Ajuntament, per tal de procedir a un canvi d'impressions preparatori per a la constitució del Casal Català de l'esmentada ciutat. Catalans de tots, absolutament tots els partits i tendències eren germanivolament ruents fidels al record de la pàtria estimada. Hi assistiren al costat dels catalans de la Catalunya estricta dos valencians i tres rosselonesos. Com a president de la comissió organitzadora del Casal Català ha estat nomenat el Sr. Taulià, enginyer, membre del Comitè Departamental d'Alliberació. Els assistents van cantar a deu dret els himnes nacionals català i francès com a final del vi d'honor celebrat amb aquest motiu.

POMPEU FABRA

Doctor « Honoris Causa »
de l'Universitat de Tolosa

Evidentment, aquesta nova no podia ésser anunciada arà una gazetilla breu i simple, que digués : « Previ acord de la Facultat de Lletres, amb l'aprovació del lector i del Ministre, l'Universitat de Tolosa conferirà el grau de doctor « Honoris Causa » al filòleg atala Pompeu Fabra, president de l'Institut d'Estudis Catalans i del Patronat de l'Universitat Autònoma de Barcelona, professor de llengua catalana a la mateixa Universitat. La cerimònia de l'investidura tindrà lloc un dels primers dies del pròxim mes de Juny. »

Coincidint amb l'homenatge a Verdaguier, aquesta notícia ens enorgulleix i ens satisfà. És cert que la marxa de les coses ha fet possible la celebració de les dues festes i el nostre goig és ben complet : al poeta que salvà la nostra llengua, hom hi associa el filòleg que la feu viable als més nobles usos, model ofert a les altres llengües novollatines que desitgen viure i assolir una alta destinació.

L'Universitat tolosana pot veure en Fabra l'home de ciència i basar en tal qualitat la proposta; nosaltres hi hem de veure en primer terme el català fidel a la seva Pàtria, l'exiliat que ha patit com els altres i espera el mateix que tots; l'home al qual els anys li donen dret al repòs i no para de treballar, amb la màxima eficàcia per al seu país i per als seus compatriotes. La seva presència és la màxima garantia de la recatalanització de la joventut romana a la terra nostra o exiliada en terres llunyanes, de que ni els tirans ni els seus líats, inconscientment potser, no han d'assolir l'aterratament de la nostra llengua ni del nostre esperit. Que els catalans de Tolosa assisteixin tots, a tots els actes que hom organitzi en honor del nou doctor, que aplegui en les cerimònies a que prengui part senti darrera seu, ben fervent, l'escalaf de tot un poble agrait i esperançat !.

L'home símbol, que reclamen els catalans, que hom anuncia, el tindrem par uns dies a Tolosa, bandera vivent i flor de la nostra cultura : Mestre Pompeu Fabra i Poch.

J. M. BELLIDÓ.

Festa de la Mare de Déu de Montserrat

El passat dia 27 d'abril, festa de la Mare de Déu de Montserrat, un grup de catalans es reuniren en l'església parroquial de Saint Gerôme. El Pare Narcís Xifra i Riera hi celebrà una missa i pronuncia una sentida allocució, exaltant les glòries de Montserrat i les virtuts catalanes i fent vots per un prompte retorn a la Pàtria.

L'acte acabà amb el Cant del Virroial. El nostre bon amic Josep Sarasola hi assistí en representació dels nostres germans de Basconia.

La civilisation d'Oc

par Jean CASSOU

La région, le département, la ville, les autorités spirituelles, administratives, militaires, le Comité des Intellectuels, enfin de nombreuses notabilités soucieuses des intérêts moraux de cette province se sont accordées pour la création d'un Institut d'Etudes Occitanes, qui doit en accroître le prestige et le rayonnement. Aux remerciements qu'on leur doit, il faut ajouter ceux qui s'adressent à l'Université de Toulouse et à son recteur, à la Faculté des Lettres, à son doyen et à ses éminents romanistes, qui offrent abri, concours et conseil à un foyer d'études et de recherches dont le développement ne peut qu'accroître le bien scientifique commun en même temps qu'il entretiendra la vie actuelle de la province et l'aidera à prendre conscience de sa personnalité.

Car le passé occitan n'est pas chose morte. La bataille de Muret, si elle a imprimé à l'histoire de notre pays une direction nouvelle, n'a pas laissé la France du sud de la Loire dans un état de dégradation et de rancœur dont elle n'aurait pu se relever. Et si l'éclat et la gloire touchent, l'un après l'autre, divers points de notre territoire, leurs feux continuent d'y briller, et c'est cet art de maintenir et d'équilibrer en une permanente harmonie contemporaine ce qui fut successif qui caractérise le génie même de la France.

La civilisation d'Oc a été la première expression de ce génie et reste une des expressions de ce génie. Elle a été, dans le cours du temps, la première civilisation française, et bien que le français d'oil ait succédé au français d'oc, elle garde, dans la diversité et l'unité de notre pays, ses vertus fécondes et toujours renouvelées. Il se trouve qu'en effet, alors que la France d'outre-Loire plongeait encore dans une aurore barbare et que rien n'y annonçait les prodiges du génie gothique, Toulouse était la capitale d'un monde raffiné. Les premières cathédrales se dressaient dans la robe romane, et un art oublié, celui de représenter la figure humaine, renaissait des ténèbres en se pliant aux courbes des tympanes et des écoinçons, en se détachant avec peine de la nécessité fonctionnelle des colonnes : émouvants balbutiements d'un langage perdu et retrouvé. Une autre invention, non moins sublime que celle de la sculpture, l'invention de la poésie a eu ici son berceau. Les Troubadours, maîtres de Dante et de Pétrarque, ont su identifier son exercice avec une ascèse spirituelle. Et

depuis, dans le monde entier, la relation idéale de l'homme et de la femme s'est fondée sur la relation lyrique du Troubadour et de la « donna ben ensenhada », du poète et de sa raison. Une morale qui est notre morale de l'amour et qui règle la conduite, l'action et la force de l'homme, qui règle la fierté de l'homme (au double sens de sentiment de l'honneur et de fierté) selon la suave et pure exaltation que lui communique la femme qu'il aime et qu'il sert, cette morale qui nous est familière et courante jusqu'au plus vulgaire aspect de la galanterie et que la poésie de tous les temps et de tous les pays ne cesse de proclamer, eh bien, elle n'est autre chose que l'application à la vie et à la réalité du dialogue spirituel conçu, codifié, répété, mis en rituels et en canons par les Troubadours. Un exercice de poésie né sur ce sol occitan s'est traduit, incarné, réalisé dans les moeurs de l'homme universel.

Ainsi, de purs principes tout intérieurs et idéaux peuvent-ils animer un effort de construction sociale et en former l'inspiration secrète. L'excès de la sainteté cathare et la concentration d'énergie d'un si fuyant ascétisme comprenaient et autorisaient la splendeur princière d'une civilisation qui excella à donner aux hommes une première parfaite image du savoir vivre et du bien vivre. De tout cela, rien n'est perdu, l'esprit demeure, et Toulouse est toujours le cœur d'un vaste empire ensoleillé, qui touche au Limousin et à l'Auvergne, à la Provence de Mistral et d'Aubanel, à ce prestigieux rivage méditerranéen, au royaume féérique où débouche tout le génie du Rhône. Il s'étend, cet empire, sur la vallée de la Garonne et toute la ligne des montagnes pyrénéennes, il s'associe enfin à la civilisation catalane, si chère à nos cœurs, et qui déborde sur notre sol par toutes les couleurs du Roussillon. Tout ce pays, avec ses langues, ses souvenirs, ses traditions et sa perpétuelle faculté d'imagination et de chant, est une des formes nécessaires de la France.

Les quatre années dont nous sortons — années ignobles — plus encore qu'années terribles — nous ont imposé un régime odieux et grotesque, odieux parce qu'allemand, grotesque parce que vichyssois, qui faisait grand cas du Régionalisme. Et le Régionalisme était d'autant plus bruyamment à la mode que l'un des principaux inspirateurs de ce régime était Maurras, doctrinai-

re du nazisme et agent de Mussolini, qui s'était donné pour mission l'aviilissement systématique de toutes les valeurs françaises et avait accaparé la Provence et Mistral. Ni la Provence, ni Mistral, ni les régions, ni le régionalisme n'ont rien à voir dans cette malpropre et sanglante aventure. Et pour reprendre à messieurs les traitres tout notre bien et jusqu'à une de leurs formules, nous déclarons qu'à présent la France est aux Français. La France avec son éblouissante et inépuisable diversité. Car pour ce qui est des races pures et autres bonnes histoires aryennes, nous savons à quoi nous en tenir. Un Français du Nord, de l'Est, de l'Ouest, du Centre peut venir se réchauffer au foyer du Midi : c'est encore la France qu'il retrouvera dans les musiques de grâce et de soleil, anciennes ou modernes que vous allez entendre, et dans la leçon que va nous donner René Nelli, un de ces jeunes érudits et poètes qui ont gardé dans leur cœur le rayonnement du Grail de Montségur. La France wallonne et la France flamande, la basque et la bretonne, la bourguignonne et la normande, la France des châteaux de la Loire et la France de Bruxelles, la France du peuple de Paris, la France d'Alsace et du Rhin, la France qui dit oïl et la France qui dit oc s'unissent dans le régime qui doit donner à nos Français une république libre, une libre communauté d'hommes libres, un immense et perpétuel Fête de la France.

Jean CASSOU.

INAUGURATION de l'Institut d'Etudes Occitanes

Samedi dernier, 28 avril, eut lieu à Toulouse la cérémonie d'inauguration de l'Institut d'Etudes Occitanes. L'acte se célébra dans le cadre solennel du grand amphithéâtre de la Faculté des Lettres, sous la présidence de M. Berthaud, commissaire de la République, de Mgr Sallége, archevêque de Toulouse, de M. le Recteur Dottin, de M. le Préfet de la Haute-Garonne, de M. Jean Cassou, de M. le Doyen Faucher et de M. René Nelli, écrivain et poète occitaniste.

Dans une deuxième présidence s'assirent le docteur Soula, le docteur B. Llado, M. Gomila, M. Jean Sébastien Pons, M. Jean Sermet et d'autres personnalités littéraires languedociennes.

El que cal enderrocar és l'esperit de Franco

par Angel FERRAN

M. Berthaud, commissaire de la République, prononça una magnífica allocució en favor del moviment occitanien et souhaita au jeune Institut d'Etudes Occitanes le plus grand succès dans la tâche spirituelle qu'il va accomplir.

M. Jean Cassou, l'éminent poète, président de l'Institut d'E. O., lui succéda avec un beau discours que nous avons l'honneur de publier intégralement dans un autre endroit de notre journal.

M. Faucher, doyen de la Faculté des Lettres, salua la naissance de la nouvelle institution avec des mots encourageants et optimistes.

Finalment le jeune écrivain et professeur M. René Nelli, qui fait partie de cette pléiade occitaniste, espoir de la renaissance languedocienne, fit une causerie charmante et profonde à la fois sur le « génie l'oc ».

Tous les orateurs furent longuement applaudis, ainsi que les remarquables concertistes Mmes Ida Jankelevitch et Hélène Bosch et la cantatrice Mme Goudinat dans un choix de chansons des Troubadours, qui charma le public.

Les Catalans de Toulouse assistèrent nombreux à cette solennelle manifestation occitane. Il y avait les représentants des journaux « Pòc Nou » et « Canigo », du Casal Català de Toulouse, de la Gauche Républicaine Catalane, d'« Accio Catalana Republicana », de la commission organisative du centenaire de Verdaguier et de l'Institut Pays-d'Occ-Catalogne.

Une représentation catalane félicita cordialement les orateurs ainsi que le docteur Ismael Girard, un des grands animateurs du jeune Institut d'Etudes Occitanes.

Reformes d'estructura econòmico-socials Curset de tres estudis, per F. GRAU I ROS

Dissabte passat và tenir lloc a la Sala del Cafè Borios la última de les tres conferències que formaven aquest curset. El tema de l'últim estudi era « Les reformes d'estructura econòmico-socials en la Catalunya futura ».

El públic hi acudí més nombrosament que en els dies anteriors, i per tant atenció creixent el documentat estudi de Grau i Ros. Sentim que la manca d'espai no ens permeti de donar-ne una extensa inuació com seria el nostre desig. Només que aquest curset de tres estudis ha estat un èxit innegable, que haurà reportat profitosos ensenyaments a tots els que l'han seguit.

A les moltes felicitacions que ha rebut aquests dies F. Grau i Ros, hi afegim la nostra ben cordial.

Aquest curset estava organitzat pel Comitè de l'Alt Garona d'E. R. C.

CONFERENCIA de R. NOGUÉS I BISET

Organitzada pel mateix Comitè d'E. R. C., dissabte dia 5, a dos quarts de nou del vespre, a la sala del Cafè Borios (Arcades del Capitole) tindrà lloc una conferència a càrrec de R. Nogués i Biset, baix el tema: « Els processos de Compagnys. Però i Zugazagoitia vistos per un jurista ». El tema ha despertat expectació.

En el període d'imminència de l'acabament d'aquesta guerra, imminència que pot durar encara dies, però que hem de considerar com una fase ben distinta de totes les altres, com a una veritable època a part, nosaltres els catalans, així com els espanyols i els altres naturals de la Península Ibèrica hem de fer com els viatgers en la proximitat de la fi del viatge, que repassen i agrupen els equipatges, donen una darrera mirada a tot el que van a deixar i es preparen per a l'activitat que els espera totseguit de trobar-se a l'andana d'arribada.

El nostre viatge s'acaba; roda el món i torna al Born, diu la dita, i si hem de tornar al Born hem de fer-ho, no pas com una maleta, sinó com un viatger que del món d'on vé en porta records i ensenyances.

Hem viscut, durant tot el temps del nostre viatge, amb el sentiment de l'home que li han pres la cartera i que va a reclamar-la amb el sol argument del seu dret per tal que li sigui tornada. I no hem vist que el món és tan gran i tan ple d'interessos contradictoris que no ens hem donat encara que la simple expressió del simple dret no té cap valor, perquè adhuc per reclamar una cartera robada cal un procediment i uns modes, cal demanar-la bé i cal donar garanties que se'n és el propietari legítim.

Però com que és alguna cosa més que la cartera el que reclamem, si el dret és més fàcil de demostrar, el delicat està en la manera, perquè el que ens ha robat aquesta cosa s'ha afanyat a crear-se interessos, a fer-ne participar a d'altres, en un mot, a embolicar la troça de tal forma que en les dificultats a desembolicar-la el que ho hagi de fer acabi per repetir el mot famós de Clemenceau quan, durant l'altre guerra se li plantejà el problema de Catalunya: « Pas d'histoires, je fais la guerre »; amb l'aggravant que ara ens dirien que fan la pau — i diem agravant perquè no creiem, com Franco, que la pau sigui un accident, sino que l'accidental és la guerra que s'acaba.

I que pensem oferir a més del nostre simple dret? No tenim pas massa cosa per triar, perquè actualment som pobres com les rates i no podem pas vendre la pell de l'os abans de matar-lo, perquè podria succeir que l'os se la vengués ell en vida, com ja intenta fer.

I que podem oferir, a més del nostre dret? Podem oferir dues coses: propòsits positius de bona conducta que siguin garantia de que el retorn del nostre règim no ha de portar perturbacions a l'interior que puguin afectar els interessos exteriors, i un acord mutu de convivència peninsular que dongui les mateixes garanties per al futur.

Ara bé; mentre aquesta convivència no s'aconsegueixi en un pla d'igualtat absoluta entre els diversos pobles ibèrics; mentre no sigui reconeguda de dret la diversitat exis-

tent de fet, i que de fet tothom (tothom), els nostres amics d'ací i els nostres adversaris d'ací i els nostres enemics d'allà baix, tots reconeixen, el problema més greu seguirà sense resoldre, i l'obstacle pel nostre retorn, sencer.

Perquè el règim de força de Franco, o d'un altre Franco qualsevol, del mateix signe o de signe contrari, es a dis un règim de tirania i d'opressió, és l'únic que pot mantenir en una aparença de pau interior el nostre país mentre subsisteixi la incomprensió del problema fonamental espanyol, que és el de les nacionalitats ibèriques. I no podria hever-hi pau veritable a casa nostra sota un règim d'opressió; i tots ho seran si no el resolen, perquè Franco en realitat, s'aixecà abans que tot contra Catalunya i l'esperit contra Catalunya és l'esperit de Franco. Se'ns demana la unió de tots per a enderrocar Franco. Nosaltres tirem més amunt: volem la unió de tots, no solament per a enderrocar Franco i tots els que el segueixen sinó per a enderrocar el seu esperit per aconseguir la veritable llibertat, la veritable igualtat i la veritable fraternitat de tots els espanyols, sense germans grans ni germans petits, sense espanyols de primera ni espanyols de tercera. I si no es fa així, si, almenys, no es fa tot l'humana possible perquè així sigui, posant-hi el temps que calgui i una bona voluntat ben vistosa i ferma, i un cor sincer que sigui bàlsam de tantes ferides com porta la nostra ànima — perquè de tots temps hem rebut els cops més durs i hem estat víctimes de les acusacions més injustes — els catalans tornarem, si és clar, a la nostra Pàtria, però sera amb el sentiment amarg de llegir a la porta de les Albes el dantesco desnonament i hi entrarem, que volem i, però amb el comiat de Maragall de l'« Oda a Espanya » als llavis.

Une grande matinée musicale au Capitole PRESENTATION DU PIANISTE LE PLUS JEUNE DU MONDE

Samedi 12 mai, à 17 heures, aura lieu, au grand Théâtre du Capitole, une matinée musicale organisée par la Société Française des Amis de la Catalogne, sous la présidence de M. Jean Cassou.

Dans cette matinée musicale dans laquelle prendront part d'excellents artistes, sera présenté au public de Toulouse le pianiste le plus jeune du monde, le petit artiste de cinq ans, Albert Armengol, qui jouera pour les petits et pour les grands, son programme de Diabelli, Beethoven, Mozart et Chopin.

Les personnes désireuses de ne pas manquer cette occasion unique d'entendre le petit Albert Armengol à Toulouse, doivent s'adresser à la rédaction de Canigo (25, rue Roquetaine), pour réserver leurs places.

CRONICA BASCA

La crida feta pel comandant Ordoki i per les autoritats basques de l'emigració, han donat com a resultat la formació d'una nodrida brigada basca, que ha combatut sota bandera francesa i basca a les darreres operacions de les « poches » de l'Atlàntic. El nostre bon amic Heraclí de Murga, suara delegat d'Euskadi a Tolosa, com la majoria dels dirigents bascos, s'ha alistat també a n'aquesta brigada. Va marxar als inicis d'abril sense que poguéssim els seus amics bascos i catalans acomiadar-nos d'ell. Malgrat els seus 47 anys, va marxar el front amb un entusiasme juvenivol. « Als camps de batalla de França — va dir-nos uns dies abans de marxar — és on es defensa la llibertat d'Euskadi ».

Fa pocs dies, de retorn d'una « tournée » de propaganda política vam atirar-nos a Bordeus amb la intenció de visitar el campament de Macau on feia exercicis preparatoris la brigada basca abans d'entrar en la lluita. Un nostre amic i compatriota ens esperava a l'estació amb el seu cotxe per tal d'anar a veure els nostres amics els bascos en el seu campament. Però no hi hagué res a fer. Els avions passaven i re-passaven cada quart d'hora i anaven descarregant llurs bombes sobre les fortalesses de l'Atlàntic. A la vanguarda de l'exèrcit d'assalt hi havia els bascos. Moltes Laixes entre morts i ferits els ha costat aquest lloc d'honor en el moment del combat.

Royan i les « poches » de la Purta de la Grave han quedat líquidades entre el 14 i 15 d'abril. De mica en mica van arribant noves del comportament veritablement heroic dels bascos. Vetaci un paràgraf que tradueix d'una letra particular adreçada per un dels combatents a un dels nostres amics de Tolosa :

« Hem viscut en un infern de foc. Per damunt i pel davant. Kilometres i kilòmetres de camps de mines, que han estat molt traïdores per als nostres, que hi arribaven abans que els tancs. S'han vist miracles de valor amb exempes que comouen. I tal ha estat l'ardiment dels nostres combatents que els blindats de Leclerc van tirar sobre les fortificacions que feia mitja hora en el nostre poder, no poguent explicar-se com els nostres xicots havien prèss tal anticipació sobre els blindats... ».

Els alemanys van defensar-se força. Nombrosos morts han estat el preu d'aquesta acció gloriosa dels « gudaris ». A l'hospital de Bordeus nombrosos ferits en convalescència han rebut les felicitacions i preuades condecoracions de la part del General de Larminat que comandava l'operació.

Els bascos han combatut sota la bandera d'Euskadi que anava al davant de la brigada. El primer abanderat fou mort. Un altre « gudarí » va agafar l'ensenyia i a la poca estona una bala alemanya li atravesava el braç... Van tallar-li poc després a l'ambulància, i aquella ma crispada encara estrenyí la bandera d'un poble que mai no es conformarà al seu escavatge, d'un noble per la llibertat del qual els seus fills saben lluitar i morir. « Gora Euzkadi Askatuta ! ».

Artemi VILA.

1845-1945
Centenari de Verdaguier

Conférencià de Josep Sebastià Pons

Al gran amfiteatre de la Facultat de Lletres, es va celebrar el dimarts dia 1 de maig, a les cinc de la tarda, el primer acte oficial commemoratiu del centenari de la naixença de Verdaguier. Presidí l'acte el Dr. Bellido. Acompanyaven al conferenciant el nostre il·lustre amic el poeta Jean Casson i diverses personalitats de les institucions culturals i occitanes.

Josep Sebastià Pons feu un documentadíssim estudi de la personalitat de Jacint Verdaguier, detenint-se d'una manera molt particular en el comentari dels seus dos poemes cabdals, « L'Atlàntida » i « Canigó ». Analtà l'obra verdaguieriana en els seus diversos aspectes, popular, mística i patriòtica. Comentà degudament la vida atzarosa de Verdaguier i allò que ell anomena la tragèdia verdaguieriana. Exaltà la cultura catalana, i feu vots perquè la represa de les seves activitats no es faci esperar més, cosa que en aquest primer de maig, — acabà dient el conferenciant — ja podem donar com a segura.

La manca d'espai no ens permet de donar més extensió a la magnífica conferència de Josep Sebastià Pons, el més alt exponent de la llengua catalana, en terres de França. Hi assistí un públic nombros i selecte que aplaudí llargament al conferenciant.

El Dr. Bellido havia fet abans una escaient presentació del conferenciant i l'acte finalitzà amb un recital de cançons, entre elles el « Rossinyol que vas a França » i « Muntanyes regalades », cantades pel baríton M. Moulis d'una manera exquisida, i acompanyat al piano per una senyoreta de la qual sentíem ignorar el seu nom.

El primer acte oficial commemoratiu de la naixença de Verdaguier, na estat celebrat a Tolosa amb tota la dignitat que requereix una efemèride tan important de la cultura catalana. Ajuntam el nostre desig, al ja expressat per Josep Sebastià Pons, de que tots plegats poguem visitar ben aviat la tomba del poeta, en el seu recer de Montjuïc.

A Lézignan-Corbières

A Lézignan-Corbières (Aude), organitzada pels catalans exiliats d'aquella població s'ha celebrat una sessió commemorativa del centenari de Verdaguier. L'acte consistí en un recital de poesies i cançons catalanes a càrrec de les senyores Consol Solé i Nuria Calafell i dels senyors Armisen, Pamies, Marzo, Amigó, Solé i Calafell.

L'acte acabà amb el cant de « L'Emigrant ».

Legiu...

« Canigó »

La barbarie nazi

Nous connaissons très bien la barbarie totalitaire. Pendant la guerre civile d'Espagne, l'aviation italienne et allemande a fait servir notre malheureux pays de champ de manœuvres. Les maréchaux du Reich Kesselring et Sperrle, ceux qui sont accusés de la destruction de Coventry (en Angleterre) sont les mêmes qui ont détruit Guernica et Tortosa, avec les criminelles félicitations de Franco. On pourrait faire une anthologie macabre, vraiment dantesque, qui donnerait une idée — bien pâle par rapport à la réalité — de ce que l'humanité doit au IIIe Reich allemand. Le sadisme le plus raffiné ne peut atteindre un tel degré de morbidity. Voici quelques morceaux choisis, glanés au hasard dans la presse française.

M. Pierre Boisselot, dans un intéressant article paru dans *Temps présents* du 27 avril 1945, « Le crépuscule des dieux », dit :

« ...Les chefs nazistes ont été durs, non seulement à l'égard des nations étrangères, mais envers les adversaires politiques de leur propre race. Leur dureté fut implacable, avec cette note de sadisme que leur folie mêle à toutes leurs entreprises. Le P. Laloir, un religieux rescapé de Weimar-Buchenwald, a rapporté ce qui suit :

« Nous avons vu — j'ai vu — « une personnalité allemande de « Weimar — certains disaient l'ancien maire, d'autres, le chef de « police — enchaîné à une niche à « chien, collier au cou, tenu en « laisse, contraint de marcher à « quatre pattes et d'aboyer quand « passait un S.S. Défense lui était « faite de se servir de ses mains « pour manger sa pâtée, il devait « mordre à même, à pleine bouche. « J'ai vu cela ! »

M. Rémy Roure, dans *Le Monde* du 21 avril 1945, dans son article « L'enfer de Buchenwald et d'Auschwitz-Birkenau », dit :

« ...A Auschwitz-Birkenau, il y avait sept fours crématoires, flanqués chacun de sa chambre à gaz. A Buchenwald, il n'y en avait qu'un, mais qui dominait de sa masse trapue et de sa cheminée carrée de briques noircies l'immense place d'appel et tout le haut lieu du camp.

« Les S.S. avaient songé à tout, et même à la consolation des exécutés. Sur le mur funèbre où étaient fixés les crochets auxquels le Kapo et le Vorarbeiter suspendaient les malheureux condamnés, un artiste germanique avait peint, en lettres gothiques, comme il se doit, cet invraisemblable quatrain :

*Le ver dégoûtant ne se nourrit pas de mon corps.
C'est la flamme pure qui le consume.
J'ai toujours aimé la chaleur et la lumière.
C'est pourquoi l'on me brûle et l'on ne m'enterre pas.*

Voici quelques visions rapides sur la Grande Allemagne, si aimée de Franco. Nous avons la crainte de nous trouver des tableaux de sauvagerie analogues au moment de notre éventuel retour en Occident.

Résumé de l'Histoire de la Catalogne

LE MOYEN AGE

II

(Suite. Voir n° 1 et 2.)

Les institutions municipales, introduites antérieurement, se développent surtout sur Jacques Ier, en premier lieu le Conseil municipal de Barcelone, ville qui est devenue une puissante capitale. L'idiome, enfin, est entré déjà, avec des œuvres considérables, dans la vie littéraire, culturelle et juridique. Raymond Lull, qui incarne plus qu'aucun autre, à cette époque, l'effort pour mettre en valeur les deux cultures qui coexistent en Catalogne, la latine et l'orientale, a déjà ouvert aux langues vulgaires les chemins de la philosophie.

Parvenue aux bornes hispaniques fixées dans ses traités avec la Castille, la Catalogne avait atteint les limites de son extension nationale. Se sentant dès lors à l'étroit, elle devait s'efforcer de les dépasser. Elle entre donc en lutte avec la Castille, lui disputant ses conquêtes, et, d'autre part, du côté de la mer, avec les puissances méditerranéennes, les Anjou et Gênes principalement. Tous les efforts des successeurs de Jacques Ier se dirigent dans ces deux sens : expansion maritime et expansion péninsulaire. Mais tandis que du côté de la péninsule on ne réussit, après des lites opiniâtres pour Murcie et Almería, qu'à annexer la région d'Alcánte (1300), en Méditerranée c'est successivement l'occupation de la Sicile (1282), Malte, Gozzo et Gerbe, de Minorque (1287), des duchés d'Athènes (1311), et de Néopatrie, de la Morée (1315), de la Sardaigne (1320), de Naples (1443) et la réduction à l'état de tributaire des royaumes de Tunisie, de Roum et de Bougie.

Les épisodes remarquables abondent dans ces luttes pour la formation d'un empire méditerranéen, mais peut-être aucun ne revêt-il des caractères si extraordinaires que celui de l'établissement des Catalans dans le duché d'Athènes. Toutes les caractéristiques de la vie catalane revivent sous le ciel de la Grèce : la langue, le droit, le régime municipal. Les Propylées deviennent le siège du gouvernement des duchés; la Pinacothèque, la chapelle de Saint-Barthélemy; le Panthéon, la cathédrale de Sainte-Marie; l'Acropole, que Pierre III qualifiait du « plus riche joyau qui soit au monde », le château de Cécines.

Dans tous les domaines spécialement dans ceux du commerce, de la science et de l'art, cette expansion maritime a été pour la Catalogne un élément déterminant de suprématie. Le commerce du Levant, une des principales sources de sa richesse, en a été assuré; la cartographie en a reçu un essor très remarquable; l'art catalan s'est répandu non seulement dans tous les pays politiquement liés à la Catalogne, mais encore en d'autres pays, telles les îles de Chypre et de Rhodes.

L'établissement (1412) de la dynastie catalane sur le trône des Rois de France a permis de maintenir les liens de la Catalogne avec la France.

catalan Martin Ier, a amené un notable changement dans les destinées de la Catalogne. Les rois castillans apportèrent une nouvelle mentalité à la direction de l'Etat catalano-aragonais; à l'extérieur, des ambitions supérieures aux forces de leurs peuples (politique d'Alphonse le Magnanime, 1416-1458); dans la Péninsule, des efforts pour réaliser l'union des couronnes catalane et castillane; à l'intérieur, outre le régime autoritaire propre à l'époque, des tendances peu favorables à la passion de self-gouvernement qui a toujours distingué les Catalans, et des éléments de « dénationalisa-

tion ». Bientôt des différends se produisirent entre les rois et leurs sujets, et sous le règne de Jean II, le troisième prince de la nouvelle dynastie, eut lieu la première grande révolte de la Catalogne, une guerre de dix ans (1462-1472), soutenue contre le roi par la Généralité, institution de la plus grande importance, qui, ayant été à ses débuts une simple commission financière déléguée par les Cortes, était devenue, au cours du XIVe siècle, leur délégation permanente et représentative, et, en conséquence, politiquement, la représentation de la Catalogne. (A suivre.)

Vents de germanor

PENSEM EN ELS OBRERS

Les hores que vivim són excepcionals, decisives. Malgrat les petites picabaralles, que s'han d'acabar del tot i que moltes vegades no són més que productes de la mateixa inquietud que els exiliats portem a dintre, es respiren aires de germanor. És indispensable, urgent, l'unir-nos tots, l'agermanar-nos en aquests moments en que cal preparar el retorn a la Pàtria i anar-hi a fer feina de la bona.

Tinguem en compte — o ho oblidem ni un sol minut — que tot el que poguem fer a França és provisional. Despullem-nos de petites vanitats i de rancúnies i considerem que es allà, a casa nostra, que hauran de dir la paraula definitiva, amb una organització assenyada i unes votacions clares i netes.

Pensem en els obrers. Totes les organitzacions, tots els partits moriran o viuran una vida esllanguida, sense un fort contingut social. Recordo ara, els anys de la meua joventut, i un article escrit a « L'Ideal » de Lleida, que dirigia l'Antoni Puch, aquests prestigiosos periodista i home de cor que va morir, fa unes setmanes, a l'exili. L'article es titulava: « Els obrers sempre tenen raó ». L'autor? Un gran català, ànima de la « Joventut Republicana » de la ciutat del Segre: Alfred Perenya. Va aixecar polsaguera. Va semblar molt exagerat. Però en Perenya fou profeta. Veia ben clar ja aleshores, fa vint-i-cinc anys, que un partit republicà sense contingut social, es partit pel mig, partit a l'aigua.

Rovira i Virgili, en les seves admirables « Cartes a uns amics », reflexa ben bé aqueixa trajectòria.

Els que a l'exili, hem volgut viure exclusivament del nostre reball, i hem conviscut amb centenars d'obriers de les dues sindicals i de tots els partits, potser conel am el problema de més prop. Recordo els meus primers temps d'exili. Sense papers, treballava com a comptable — no es pas aquesta la meua

professió — en un gran barratge, un dels més alts, o potser el més alt, d'Europa, en ple Pireneu, a quatre o cinc quilòmetres de la Pàtria. M'havien començat un expedient per a fer-me tornar per la força cap a Espanya. Sort que vaig trobar un comissari comprensiu que em va dir aqueixos mots textuals: « Vós no heu comensat altre delictes que el voler treballar. »

Les centenes d'obriers amb els quals he conviscut aquests anys d'exili, poden parlar de la nostra mútua comprensió i del respecte a totes les conviccions. A això cal anar: a una tasca de comprensió política i social, a Espanya i dins d'Espanya, a Catalunya, al país Basc, a Galícia, a València i a tot arreu. Tornem a la legalitat i després el poble parlarà amb el llenguatge reglamentari de les urnes, sense coaccions ni atropells.

Hi ha molts carnets blancs, carnets de tots colors. Està bé si es porta una bona intenció. I avant de totes les experiències viscudes, jo tinc en compte primer que tot, un carnet que no l'expedeix cap partit, ni cap sindical: el carnet de bona persona.

Au! Doixem-nos de baralles. Si hi ha roba bruta, ja la rentarem a casa nostra. Qui no té algun pecat petit o gros en la seva vida? I que tots els partits pensin en les Sindicals, en els nostres obrers, que saben ésser raonables i conscients quan se'ls tracta com cal.

Llegeixo des del primer número « C. N. T. ». No pertencixo a aquella sindical, però això que hi fa? Reconec que es un període ben fet, ben orientat, que veu clarament, en el fons, els problemes d'Espanya i de Catalunya... Podem no estar d'acord en alguns punts, però l'essencial ens uneix. Ara, doncs, tots junts. Després ja destriarem el que s'hagi de destriar.

Preparem, entre tots, el bon retorn a la Pàtria, i sapiguem treure profit de les experiències viscudes.

Fermí PALAU C. N. T. - E.S.